

עטרת שלום

עלון שבועי שיעורי מוסדות קאמרגא בארה"ק – בנושאים כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
רח' ארזי הבירה 48 ירושלים
חג הפסח

בס"ד, עש"ק ויו"ט פסח
י"ד ניסן תשע"ב – שנה ג' גליון קט"ו

זמני הדלקת הנרות ומוע"ש

הרה"ג מוע"ש ר"ת	ירושלים	בני ברק	ניו יורק	מונטריאל
8:20	7:40	6:26		
8:17	7:42	6:41		
8:41	8:09	7:08		
8:48	8:16	7:14		

נא לשמור על קדושת הגליון

עטרת ראשנו

דברי תורה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

**ויאמר משה אל הוי"ה ראה אתה אמר אלי העל את העם הזה ואתה לא הודעתני
את אשר תשלח עמי ואתה אומרת ידעתיה בשם וגם מצאת חן בעיני (לג יב).**

דעת וקנים) שמתחילה אמר בלשון יחיד והנחתי לך שרק משה רבינו יהנה מזיו שכניתי, ולכן אמר משה רבינו אם אין פניך הולכים אל תעלינו מזה שכל בני ישראל צריכים להיות כמוני בכחינת פנים.

והביאור בזה דהנה אמרנו לעיל בשם מרן הבעש"ט הקדוש ז"ע שגאולת מצרים היתה רק גאולת הדעת דנוקבא, ולעתיד לבוא יהיה גאולת הדעת דדוכרא. והנה נוקבא הוא בחינת אחור, ודוכרא הוא בחינת פנים כמבואר בווה"ק (ח"ב ע:).

וזהו שאמר פני ילכו והנחתי לך שרק לך משה רבינו יהיה בחינת פנים היינו דעת דכורא, ולזה לא הסכים משה רבינו אלא רצה שיהיה לכל בני ישראל תיקון ושלמות בדעת דדוכרא, שאם לא כן אל תעלינו מזה כי הרי מה יצא מגאולת דעת דנוקבא שאינה דעת וראיה ברורה, שעשו בני ישראל את העגל, ולכן צריך שיהיה גאולת ותיקון פנים דעת דכורא שהוא ראיה ברורה, ואז לא יחמאו עוד בני ישראל.

וע"ז אמר לו הקב"ה גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם כי זה ידוע (שער הכוונות דרושי כוונת ק"ש ד"ה) שנוקבא נקראת שם, היינו שיהיה להם רק תיקון הדעת דנוקבא, אבל דעת דכורא בחינת פנים יהיה רק לך, וזהו ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם הוי"ה לפניך שרק לך יהיה דעת דכורא בחינת פנים.

הקב"ה יעזור שיקוים בנו הפסוק 'עין בעין יראו בשוב הוי"ה ציון' (ישעיה נב ח) בחינת גאולת דעת דכורא ראיה ברורה, ובניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל (ראש השנה יא), וכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות (מיכה ז טו) בכיאת גואל צדק כב"א.

(רעוא דרעוין פסח תשע"א לפ"ק)

הקדוש זוהר חי (ח"ד רטו:), שנראה שדברי מרן הבעש"ט היפוך מדברי מרן הארז"ל שאומר שגולות מצרים הוא בדעת דז"א. ומתוך שם, שמרן הארז"ל מדבר מדעת דז"א מה שקיבל מדעת תחתון דאז"א, וזה באמת נקרא דעת דנוקבא, משא"כ לעתיד לבוא יקבל מדעת עליון דאז"א בחינת דעת דכורא עיי"ש באריכות.

עכ"פ נמצא מכל זה שיציאת בני ישראל מארץ מצרים היה גאולת דעת דנוקבא, אבל מ"מ ע"י חטא העגל נפגם בחזרה הדעת של בני ישראל כמבואר ממרן הארז"ל (עניינים שער לאה ורחל פ"ו. לקו"ת וקהל) עיי"ש.

וזהו שביקש משה רבינו לאחר חטא העגל שפגמו בני ישראל בחזרה הדעת ראה אתה אומר אלי העל את העם הזה לארץ ישראל, ואתה לא הודעתני את אשר תשלח עמי האיך לתקן תיקון הדעת של בני ישראל.

הודעני נא את דרכך שהם חיבור הדעת המוחין לז' מדות חתנהיים בחי' דרכך, כמו שדרשו חז"ל (תנר"א רבה פכ"ד, סוטה יד.) עה"פ 'והלכת בדרכיו' (דברים כח ט), הדבק במידותיו. ואז ואדעך למען וגו' שלמות הדעת.

ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה כי ע"י שיש שלמות ותיקון הדעת יש הבדלה בין כל העם אשר על פני האדמה, כמחז"ל (ירושלמי ברכות פ"ה ה"ב) אם אין דעת הבדלה מנין.

ויאמר פני ילכו והנחתי לך ויאמר אליו אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה וכבר נתקשו בזה כל המפרשים, שמאחר שנתרצה הקב"ה לילך עמו שאמר פני ילכו. על מה אמר משה אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה. והלא כבר נתרצה בדבר. ומתרצים (אבן עזרא

אפשר לומר דהנה ידוע ממרן הארז"ל (שער הכוונות ד"א), סוד גלות מצרים, שהיתה הדעת בגלות, ובצאת ישראל ממצרים יצא הדעת מהגלות,

וזהו: ולהיות כי כל אותו הדור היו מבחינת הדעת, ונודע כי כשח"ו פוגמים למטה באיזו מדה וספירה עליונה, הנה הם גורמים הקל"ה שיתאחוז ויקחו שפע מן המקור ההוא שנפגם, ולכן ירדו ישראל למצרים, שהם סוד הקל"ה היושבת באחוריים של דעת העליון וכו', ולכן ישראל שבאותו הדור שהם מן הדעת. אלא שהיו בסוד הפגם שהיו בחינת הנצוצות קרי, לכן נשתעבדו לפרעה ולמצרים היונקים כל שפע הדעת יען כי הם גרמו לכל זה וכו', ולזה הוצרך המאציל העליון לחזור להוליד את ז"א ולהגדילו בתכלית האחרון של ההגדלה, כדי שיתבטל יניקת החיצונים משם, מחמת תוקף האור הגדול ההוא, ועי"כ יצאו מן הגלות עיי"ש.

והנה ידוע מה שאמר מרן אלהי הבעש"ט הקדוש זי"ע, מובא בספר תולדות יעקב יוסף (סוף פרשת וישלח), וז"ל: שמעתי ממורי, כי ענין גלות מצרים היה שחסר מהם הדעת שידעו להכריע שיש בורא אחד, המחודש בטובו תמיד מעשה בראשית, עד שבא משה, ועל ידי הנסים שעשה נתפרסם בעולם שיש בורא אחד המחודש תמיד, אמנם בחינת דעת זה שנתגלה ביציאת מצרים היה דעת דנוקבא, אך דעת דכורא יתגלה לעתיד בימות המשיח, והיינו שיהיו 'עיניך רואות את מוריד' (ישעיה ל כ) שיראו אותיות התורה והתפלה שלומדים ומתפללים, לנגד עיניהם, שהם עולמות מצוחצחות.

ועיין מה שהקשה בזה אא"ז הנה"ק רבי יצחק יהודה יחיאל מקאמרגא זי"ע בספרו

עטרת פז

אמרות טהרות מרבתינו זי"ע

וְהָיָה כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךְ בְּיָדְךָ לֵאמֹר מָה זֶה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֶזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים (שמות יג ט')

שמעתי בשם חותני זקני רבינו הגה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זי"ע, על הכתוב והיה כי ישאלך בנך מהר היינו ממחרת הפסח אחרי הסדר ושחזרו האורות כבר, לאמר מה זאת ולשמחה מה זו עושה מה שהיה בליל א' הפסח, כיון שחזרו מיד האורות והחלו עתה לספור ספירת העומר בבחינת קטנות ועל ידי מעשינו לאט לאט חוזרים למה שהיה לנו בליל א' הפסח. ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים היינו כיון שהיה יציאת מצרים שלא על ידי מעשינו ורק בחזק יד נגד המקמרג כידוע, כי לולא הוציאנו או היינו משועבדים ומשוקעים בנ' שערי טומאה ח"ו, ועל כן צריכין אחר כך עתה לתקן מחדש על ידי ספירת העומר. וזהו התירוץ על כי ישאלך בנך מהר, עד כאן דבריו הקדושים.

(שער יששכר' מרבי חיים אלעזר ממונקאטש)

מִה בֵּין פֶּסַח מִצְרַיִם לְפֶסַח דְּזֵרוֹת וְכוּ', וְנֶאֱכַל בְּחַפְזוֹן בְּלִילָה אֶחָד, וּפֶסַח דְּזֵרוֹת נִזְהָג בִּלְ שִׁבְעָה (פסחים פ"ט מ"ה)

הכי פירוש המשנה, ונאכל בחפזון וכו', ואם תקשה מאי קמ"ל, לאיזה ענין יחפזו לדורות, ולזה דקדק התנא, ואמר בחפזון בלילה, היינו שהיו אוכלין בלילה בחפזון, ולמאי היה זה החפזון, הרי לא יצאו מפתח ביתם בלילה, אל על כרחק חפזון שכניה, שלא היה גאולת מצרים הגאולה בשלימות, כמו לעתיד, דכתיב (ישעיה נב) 'כי לא בחפזון תצאו'. אם כן שזה היה טעם החפזון, הוה אמינא דגם לדורות יאכלו בחפזון, דהרי עדיין לא נשלמה גאולה שלימה, ולזה קמ"ל דאינו

עטרת חכמים

עיונים וביאורים מרבתינו זי"ע

הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים רֵאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה (יב ב).

צריך להבין למה כתוב שתי פעמים לכם. ואפשר לפרש שאמרו חז"ל (ילקוט'ש בראשית רמז קיא) שיעקב ועשו חלקו ביניהם העולמות, עשו שהוא הגדול נטל חלקו בעוה"ז. ויעקב אבינו הקטן נטל חלקו בעוה"ב. א"כ האיך מצאנו דינו ורגלינו ליהנות מהעוה"ז יותר מן פת חרבה וקיתון של מים. אלא שהובא בספר הקדוש בני יששכר (מאמרי חדש סיון - מאמר ב) מהגה"ק ציס"ע רבי צבי הירש מדינוב זי"ע"א, בשם מוהר"ש פרימו (הביאו הרב הגדול החיד"א), היות תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית, אם יקבלו ישראל את התורה מוטב, ואם לאו אחזיר אתכם לתרו ובהו (שבת פח.), נמצא ישראל שקבלו את התורה הצילו את כל העולם שהיה עומד או בסכנה גדולה, והוה כמציל מוטרט של ים ומשלוליתו של נהר דהוא שלו (בבא מציעא כד.), ואם כן הגם שהעוה"ז היה שייך לעשו, אבל כיון דהיה העולם בסכנה גדולה, וישראל הצילוה הרי עולם הזה ג"כ שלהם, ואין לעשו ולכל האומות שום מענה ומענה גם על העולם הזה, ואדרכא כל מה שהאומות נהנים מן עולם הזה גזילה הוא בידם עיי"ש.

וזה ידוע ג"כ ממרן החיד"א זי"ע"א בשם שו"ת הרדב"ן, הטעם למה בפסח אסור חמץ במשהו, ולא במל אפילו באלף, והרי אפילו בריה אפשר לבטל בתתק"ס לוגין כמו שמביא המור ביו"ד (סיון ק) בשם הירושלמי (תרומוט פ"ה ה"ה). ולזה הטעם הולכים לטבול במקוה שיש בו תתק"ס לוגין, כדי לטהר ולבטל את טומאתו בתתק"ס לוגין. ואם כן למה דוקא חמץ האיסור כל כך גדול שאינה בטלה אפילו במשהו.

ותירץ כי חמץ מרמז על היצר הרע, ולזה איסורו אפילו במשהו ואינה בטלה, כי החילוק שבין תיבת מצה לחמץ שהוא כמעט שווה באותיות, רק שבמצה יש בו אות ה"א ובחמץ יש בו אות חו"ת, והחילוק שבין ה"א לחו"ת הוא רק נקודה אחת, וזה מרמז ליצר הרע שהוא במשהו כי צריכים הבחנה גדולה בכל עשייה אם הוא מצד היצה"ר או לא, ולכן חמץ לא בטל במשהו, וחמור מאד יותר משאר איסורין שבתורה"ק.

וזה איתא במסכת ראש השנה (פ"א מ"ב) שבפסח נידונים על התבואה. ולכאורה קשה למה דוקא בפסח נידונים על התבואה שממנו נעשה הלחם שהוא עיקר חיותו של האדם שא"א בלעדיו, וא"כ היה צריך לדונם בראש השנה.

אלא על פי הנ"ל אפשר לומר, כי זה ידוע שבחמץ יש להיצר הרע חלק, כי נותנים קמח ומים ושאר ומחכים קצת עד שיתפח ונעשה מזה גדול מאוד באיכות וכמות, שמרמז על התנשאות וגאווה, מפני שיש בו חלק היצר הרע. אבל במצה אין לו ליצר הרע שום חלק, בבחינת עני דלית מגרמיה כלום שאין לו רק קמח ומים, ואין בו אפילו מלח.

וזה ידוע שיש הרבה פעמים מלחמה כבידה בשמים בענין פרנסה וכדומה, שהמקמרגים לא רוצים להסכים שיהיה פרנסה לבני ישראל, ולכן הזמן היותר טוב לדון על התבואה הוא בחג הפסח, כי היצה"ר לא יכול לקמרג ולמנוע השפע לבני ישראל, כי הרי אין לו חלק באכילת מצה, וחמץ אסור אפילו במשהו.

וזה ידוע שכמו שאנחנו בעוה"ר נמצאים בגלות הגדול והמר השם ירחם, כן השכינה כביכול ג"כ בגלות כמו שאמרו חכמנו"ל (מגילה כט.) שבכל מקום שגלו שכניה עמהן. וכמ"ש 'בכל צרתם לו צר' (ישעיה סג ט). וזה ידוע (תנהומא כי תצא יא) שחסר מן השם ו"ה, ואות אל"ף מן הכסא, וזהו שכתוב 'כי בחר הוי"ה בציון' כשיהיה 'או"ה' למושב לו' (תהילים קלב יג) שו"ה משם הוי"ה וא' מכסא יהיה שלמים.

ועפ"י כל הקדמות אלו נוכל לפרש את הפסוק שהקדמנו, החודש הזה דהיינו חודש ניסן שיש בו חג הפסח, לכם נשפע לכם פרנסה בשפע לכל השנה, כי בו נידונים על התבואה, ואין רשות למקמרגים לקמרג ולמנוע השפע. אבל מכל מקום אמרה התורה ראשון בראשונה תראו לבקש על הוא תיקון ו"ה משם הוי"ה וא' של כסא מקודם לבקשת לכם לגשמיות, שיהיה בשלימות השם הקדוש והכסא הקדוש בשלימות בזאת השנה.

(מעשה שלום' מרבינו שלום מקאמרנא)

נוהג. ואם תקשה, לפי אמת טעמא מאי לא בעינן חפזון לדורות, לזה מתרץ ונאכל בחפזון בלילה אחד, דהיינו שבמצרים היה עוד חסרון, שאף לאותו הגאולה שהוא אינו על השלימות לא זכינו בהם מצד מעשינו, אלא מעוצם רחמיו, ולזה אכלו את הפסח נחפז, כמו שאוכלין דבר שאינו מתוקן, וזהו שאומר בלילה אחד, פי', והא ראייה שלא זכינו או מצד מעשינו, שלא נהג חימוצו אל יום 'אחד', ותיכף חזרה הטומאה למקומה, ולכן היה החפזון. מה שאין כן לדורות, שזכינו כבר על ידי התורה לכמה מעלות ומדרגות טובות, לכן אינו נוהג ענין חפזון. והתנא במלין קצרים השמיענו הכל. דוק ויונעם לך.

(עצי עדן' מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם (הגדה של פסח)

ישראל במצרים, היו עבדים למלך, ולא לשום שר ושלטן, ומכל שכן לעמא דארעא, שלא שלטו עליהם להיות להם לעבדים, ואם היו נמכרים למצרים לעבדים, והיו כל ישראל סתם עבדים לכל אומה מצרים, יכלו מצראי לשלמא לעלמין עליהו דישאל, שהם קליפה גמורה רע גמור, ולא יכולין לצאת ממומאה גמורה. ומלך, אף בקליפה הוא כפוף תחת הקדושה, ובהכרח שיחזור אל הקדושה, וקלישא ליה טומאתו. וישראל נגזר עליהם עבדות סתם, שיהיו עבדים לכל אומה, לכך נתקיים עבדות למצרים ביוסף, שנמכר לעבד לשר הטבחים, ואתקיים ביה ביוסף, וישראל לא היו עבדים אלא למלך, ולא נפלו כל כך ממדרגה שלהם.

(זהר ח' מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

שולחן הטהור

לקט הלכות מספר 'שולחן הטהור' וזר זהב' לרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא זי"ע

הלכות פסח

שב לצורה אחרת לצורת יין ולצורת בארש"ט בטעמו ובריחו, וכיון שנעתק צורת המים לצורה אחרת בטל, ואין מחמיץ.

(פני זקן כלאים פ"ט מ"א)

ולענין פסח הוי [יין צימוקים] מי פירות, דמים שבו נתבטל צורתו וטעמו מכל וכל ביטול צורה, אפילו איסור חוזר להיתר, וזה ברור הלכה למעשה".

(שוה"ט סימן רד ס"י)

אמירת הלל באפיית המצות בער"פ בברכה ובערב פסח מנהג ירושלים כשאופין המצות גומרין הלל ומברכין לפנייהם ולאחריהם, וכל אחד יכול לנהוג מנהג הזה. (שוה"ט סימן ו ז"ז סק"ד אות ד)

לא לשתות שליוואוויץ

מנהגו [של רבינו מהר"א מקאמרנא ז"ע] היה שלא לשתות שליוואוויץ של פסח.

(כתבי שם אות יד)

כוס גדול לד' כוסות

מעיקר הדין בכוס קידוש"ו וכן ארבע כוסות של פסח"ו אם אין לו אלא כוס גדול ואין לו אלא רביעית יין יכול לברך ולקדש ולהבדיל ולקיים מצות ארבע כוסות, אעפ"י שהכוס מחזיק מאה לוגין אם יש בו רביעית יין מותר לכתחלה לברך ולקדש עליו, אבל כוס ברכת המזון צריך שיהיה מלא על כל גדותיו"א, וכל המברך על כוס מלא נותנין לו נחלה בלי מצרים ונוחל עוה"ב ועוה"ז"ב.

ואין צריך שיהיה כל כך מלא עד שכשיאחז בו ישפוך לחוץ דזה אינו נכון כלל באין פנים"ב, ובאמת מלא לאפוקי חסר, ולכן די כשיראה מלא, ומזה כדי שלא ישתפך לחוץ נוהגין להניח מעט כעין עטרה שלא יהיה מלא כל כך"ג, ובפרט בכוס זכוכית"ו. מחודד יש כמין עטרה עליו ועד שם ממלאין ונכון.

(שוה"ט סימן קפג ס"ג)

המשך בעמוד הבא <<<

ממנו בפסח, והוא טמון בעין בכריסו. לכן בעי התורה, שיתעכל החמץ קודם הפסח, והוא שש שעות שיעור עיכול ללחם, וכן לכל דברים הקשים קצת"ד.

(זהר חי ח"ג קסה:)

סוף זמן אכילת חמץ

מדיני המצוה. האוכל חמץ אחר חצות לוקה, וחכמים אסרו לאכול משעה חמישית, במדינות שלנו אוכלין עד זיגער צעהין [שעה עשר], וזמן שריפות חמץ בתחילת שעה ששית זיגער עליף [שעה אחד עשרה], כן פסק הש"ך (י"ד סימן קפז סק"ז) והדרישה (י"ד סימן קפז סק"ב) והרב אור החיים ופני יהושע (ליקוטים ברכות דף ג) והרב יעב"ץ (לחם שמים ברכות פ"א מ"ב) ורוב האחרונים"ה.

(אוצר החיים במדבר ס:)

לא יאמר כמה נפשי משתוקק לאכול ולשתות חמץ ומה אעשה, ולא יזכיר שם חמץ בפסח

ותדע ענין אחד אע"פ שיעקר קיום ל"ת, לומר אפשי ברע ומה אעשה אבי שבשמים גזר עלי (ת"כ קדושים פ"ט יב), כל זה בשאר ל"ת, אבל בשבת לא יאמר ענין זה וכו', וכן בימי פסח **לא יאמר כמה נפשי משתוקק לאכול ולשתות חמץ ומה אעשה**, כי חמץ הוא לתא דע"ז, ולא ישמע על פיך כתיב (שמות כג יג), ואסור להזכיר שם אלהים אחרים, ואסור לחשוב בו כלל, כי הוא קיא צואה סירחון וטינוף אין בו חיות ושמץ טוב כלל, וכן **חמץ בפסח סם המות אלהים אחרים לא יזכירנו ולא ישמע על פי, אבל קודם הפסח יאמר כמה הייתי רוצה לאכול חמץ בפסח כי טוב ומבושם הוא, ומה אעשה אסור עלי ואבי שבשמים גזר עלי"ו**.

(היכל הברכה דברים פג:)

בענין יין צימוקים ובארש"ט האם מחמיץ רוב הפוסקים פסקו וכן הלכה שצמוקים הנושרים במים, וכן הבארש"ט, דינם כמי פירות ואינם מחמיצין, מפני שהמים שבהם

~~~~ מסגרת השלחן ~~~~

י. עיין בשו"ע סימן תעב (סעיף ט).
יא. כדעת רש"י ברכות (דף נא. ד"ה כוס), דעשרה דברים נאמרו בכוס קאי על ברכת המזון, כמו שפירש דבריו המגיד משנה (ברכות פ"ט ה"ז). וכ"כ רבינו בפני זקן שקלים (פ"ג ה"ב) וז"ל: ועיין (ברא"ש) [ברש"י] (שם) שהכוס אין צריך להיות מלא אלא בברכת המזון לכתחילה, אבל בקידוש והבדלה וכיוצא, כיון שיש רביעית יין בכלי מקדשיו, עכ"ל.
יב. ברכות (דף נא.) - אמר רבי יוחנן כל המברך על כוס מלא נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר (דברים לג כג) ומלא ברכת ה' ים ודרום ירשה, רבי יוסי בר חנינא אומר זוכה ונוחל שני עולמים העולם הזה והעולם הבא.
יג. כמבואר בט"ז (סימן קפג סוף סק"ד), ובא"ר (סק"ד), ובשעה"צ (סק"ח) כתב - וכן מוכח ברא"ש פרק שלשה שאכלו (סימן לה) לשיטת ר"ת, ע"ש.
יד. עיין ט"ז סוף סק"ד, ומג"א סק"ד.
טו. מטעם זה נהגו רבותינו לקחת כוס זכוכית קריסטאל לארבעה כוסות, וכ"ה בסידור ר' שבתאי שכתב להדר בכוס זכוכית לבנה.

ימי ניסן

בכל ימי ניסן א"א למנצח יענך ולא עקידה כי כך הוא על פי מרן האר"י, וכך הוא מנהג ספרד דבכל יום שאין אומרים תחנון עפ"י עיקר הדין אין שם אמירת למנצח"א ולא עקידה, עיין פל"ח (שער נפ"א פ"א), וכך צריך לינהוג.

(שוה"ט סימן קלא ס"ח)

מזמור לתודה, אין אומרים בערב פסח ובחול המועד פסח"ב.

(שוה"ט סימן נט ס"א)

זהירות ממשוה חמץ

סגולה גדולה הנשמר ממשוה חמץ בכל החומרות שיוכל לנהוג ובשמירה יתירה, ינצל כל ימיו ממרה שחורה ויהיה לו לב שמח לתורה ועבודה כל ימיו.

(היכל הברכה משפטים רב:)

השומר עצמו מן החמץ בפסח, ניצול מן המקטריגים בראש השנה"ג.

(אוצר החיים דברים דף קג.)

והזהיר ממשוה חמץ יזכה על ידי כזית מצה לאמונה שלימה, שהרי אין פגם בשורש זה, ולא ניפגם אלא ע"י מינות אלהים אחרים, חמץ אלהי נכר, ובמצה נכנסין לאמונה"ד.

(זהר חי ח"ב דף שצד:)

ענין לאכול חמץ בער"פ בבוקר

ועל ידי יחוד זה, נעשה שלום בין יצר רע ליצר טוב, בסעודה שאוכלין בבקר חמץ, ואחר חצות אין שם אלא שמירות ל"ת ואין בה קיום עשה לאכול מצה, כי שמירה מעון יספיק ליחוד הנורא הזה, והאוכל חמץ גורם פגם ביחוד הזה של אות אל"ף, והנזהר יזכה לחיים ארוכים וינצל מנסיונות.

(אוצר החיים במדבר דף סה:)

טעם איסור חמץ בער"פ משש שעות

מצינו בחמץ שאסרה תורה לאכול חמץ שש שעות קודם זמן הפסח, שאם יאכל עד הלילה יהיה כריסו מלא חמץ, ויעבור על כל יראה, וגם יהיה כאוכל חמץ שניזון

א. כ"כ הפר"ח (סימן קלא סק"א) ובשכנה"ג בהגה"ט (אות ג), מובא בשלמי ציבור (דף קנד:), וכ"ה בסידור הרב בעל התניא.
ב. כדאיתא בשו"ע (סימן תכט ס"ב) והמג"א (סק"ז) כתב הטעם - שלחמי תודה היו חמץ ואפילו בערב פסח אסור להקריב שיבואו לידי נותר. וכ"כ הט"ז (סימן תסח סק"ז).
ג. מקורו מהזהר (ח"ב קפג:), ע"ש, וע"ע בבאה"ט (סימן תמז סק"א) בשם מרן האריז"ל.
ד. מקורו מהזהר (שם) ע"ש.
ה. ע"ע בשוה"ט (סימן קסח ס"ב) שמבאר ענין העיכול בדברים הקשים קצת.
ו. ע"ע בשוה"ט (סימן נח סק"א) מה שהרחיב בענין השעות שוות.
ז. ע"ע מה שהאריך בזה באוצר החיים (ויקרא דף כג).
ח. כ"כ הב"י (סימן תסב בבדק הבית) בשם הר"ש בן הרשב"ץ (מאמר חמץ לד:), וע"ע בשע"ת (שם סק"י) מה שהאריך בזה. ע"ע במעשה ארג כלים (פ"ל מ"א), ובשוה"ט (סימן רב ז"ז סק"ז), והארכנו ביסוד הדין בגליון ק"ג, ע"ש.
ט. עיין בשו"ע סימן רעא (סעיף י א).

המשך שולחן הטהור

לברך על הגפן על כוס קידוש
שיעור עיכול של יין ופירות הוא שעה וכו', ובפסח צריכין לברך על הגפן^{טז} על כוס קידוש כי שוהין בהגדה יותר משעה, וכן כל כיצא בזה. (מעשה ארג ברכות פ"ח מ"ז)

ברכת הטוב והמטיב בליל פסח
גם בליל פסח אם הביאו לו יין טוב מן הראשון מברך הטוב והמטיב עיין ברכ"י (סק"ג)^{טז}, מכל שכן כשצריך לו לכוסות של מצוה להידור מצוה. (שוה"ט סימן קעה ס"ט)

מצות מרור
משנה (פסחים פ"ב מ"ו) ואלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח, בחזרת ובעלשין ובתמכא ובחרחבינא ובמרור. **חזרת, סלטא^{טז}. עולשין**, אינדיבין קרוט או

קרבי"ט^{טז}. **תמכא**, קריין^{טז}, הנתפרר לפרורין דוקא כשר. (עצי עדן פסחים פ"ב מ"ו) וכן קריין המרוקח מברך בפה"א, דלא שיין בעיקר הפרי נטעי או לא נטעי אדעתא דהכי, **ולוקחין אותו למצות מרור כשהוא מלול ופרום**, דהא זה עיקר הפרי ונטעי אדעתא דהכי לאכול אותו כשהוא נפרם ונמלל, הוי ליה כשמן שמברכין עליו בפה"ע, וכיון שזה הוא עיקר פרוי במלילה אין טעם לחלק בין מצות מרור לברכה, וכן עמא קדישא דבר^{טז}.

(שוה"ט סימן רג ז"י סק"ב)
סיפור יציאת מצרים
מצות עשה לזכור יציאת מצרים ביום ובלילה, ענף מצוה ממצות סיפור יציאת מצרים של ליל פסח, והוא מצות עשה

~~~~ מסגרת השלחן ~~~~

אחת לספר ביציאת מצרים ביום ובלילה, ונוסף ענף מצוה בליל פסח להגיד ולספר לבניו ולעצמו כל הענין באריכות^{טז}.

(שוה"ט סימן סז ס"ב)

לא לומר הגדה עד אחר חצות בליל שני של פסח

אני נוהג דבליל שני של פסח, שלא לומר הגדה עד אחר חצות, כי מעיקר הלכה כרבינו (הרמב"ם הלכות קרבן פסח פ"ח הט"ו, הלכות חמץ ומצה פ"ו הט"ו) דזמן מצוה כל הלילה, ויש לנו ראיות הרבה על זה כדעת רבינו הוא העיקר^{טז}, ועכ"פ בליל שני אני סומך עליו להלכה, שלא להתגרות עמהם [החיצונים]^{טז}.

(שוה"ט סימן רלה ס"ד)

כא. כוונת רבינו הוא שמרור הקריין דוקא במפורר יצא ידי מצות מרור כיון שדוך אכילה הוא בכך, ועיקר נטעי אינשי לאכלו כשהוא מפורר דוקא, על כן עיקר פרי הוא דוקא במפורר, דכמו בברכה דעתו שמברכין האדמה כיון שעיקר נטעי אינשי לאכולו כך, כן גם לענין מצות מרור. עיין מש"כ בזה בשע"ת (סימן תעג סק"א) בשם האחרונים שיהא דוקא מפורר משום סכנה ע"ש. וכן במש"ב (שם סק"ו) ובשעה"צ (סקמ"ו) כתב - שכן דעת הח"א, ו"כ החתם סופר בשם רבותיו, ו"כ בספר תשובה מאהבה בשם רבו בעל נודע ביהודה, דלא כהגאון מליסא שרוצה לומר דאין יוצאין במפורר, וכן הוא ג"כ דעת הגר"א שאולקין אותו מפורר ע"ש. **רבתינו הקדושים לאכילת מרור לקחו חסה^{טז}, ולכורך תמכא שקורין 'חריין' מפוררת.**

כב. ע"ע מה שכתב רבינו בקיצור אוצר החיים במ"ע שלא נמנו אות מ'.
כג. בשו"ע (סימן תעז ס"א) כתב - ויהא זהיר לאכלו האפיקומן קודם חצות. והרמ"א כתב - ויקדים עצמו שגם ההלל יקרא קודם חצות. בביאור הלכה (ד"ה ויהא זהיר) כתב - בגמרא איתא דלדעת רב"ע דפסח מן התורה אינו נאכל אלא עד חצות, ה"ה מצה דאיתקש לפסח, ור"ע פליג עליו וסבר דפסח זמן אכילתו הוא כל הלילה, וממילא ה"ה מצה זמנה מן התורה הוא כל הלילה. ויש פלוגתא בין הראשונים אם הלכה כראב"ע משום דיש הרבה סתמי משנה כוותיה, או כר"ע משום דהלכה כר"ע מחבירו, ודעת הרמב"ם והרב המגיד ובעל העיטור ואו"ז בשם הר"י מקורב"ל לפסוק דזמן אכילת מצה כל הלילה, ו"א דגם דעת הר"ף כן מדהשמיט מימרא דרבא דאמר דאכילת מצה לאחר חצות לא יצא ידי חובתו לראב"ע. אכן יש הרבה מגדולי הראשונים דס"ל דלאחר חצות לא יצא ידי חובתו וכו'. ויש מהראשונים שמסתפקים בזה, ע"ש. ע"ע בפר"ח (שם) שמתמה על המחבר מדוע פסק שלא כהרמב"ם וכו', ומסיק דדעת המחבר בדאורייתא בליל א' דפסח, אמנם בליל ב' שהוא מדרבנן יש להקל ע"ש. ע"ע בישועות יעקב (ריש סימן תעז) ובשו"ת אמרי נועם (ח"ב סימן ד) ובדרכי חיים ושולם (אות תרה) ובשו"ת מנחת אלעזר (ח"ב סימן נח אות ג) ובשו"ת שם ושארית לנפש חיה (סימן א) שהביאו מכמה גדולי עולם שנהגו כרבינו בליל ב' דפסח עפ"י דעת הרמב"ם ע"ש.

כד. עיין שם בדברי רבינו בריש הסעיף בשם הירושלמי, ונרחיב עוד בזה בעזה"י בשוה"ט במקומו.

טז. כדעת אבי העזרי (ס' תקכה עמ' 155) מובא בטור (סימן תעד) - שיש לברך אחר כוס הראשון ואחר שלישי ורביעי. וכתב הב"י טעמו שכיון שמפסיק בין כוס לכוס שלא בענייני אכילה ושתייה צריך לברך אחריו, ע"ש. ובשו"ע שם פסק אין מברכין על הגפן כי אם אחר כוס רביעי. והרמ"א כתב בהגה - והמנהג בין אשכנזים לברך ברכה ראשונה על כל כוס וכוס, אבל ברכה אחרונה אין מברכין רק אחר האחרון לבד, וכן דעת רוב הגאונים. עיין בט"ז (סק"א) שתמה על הרמ"א דזהו סתירה, דאם מברכין על כל כוס וכוס הרי קי"ל דהגדה והלל הוי הפסק אם כן גם ברכה אחרונה צריך לברך, ומתוך דלא הוה הפסק רק דכיון דכל כוס וכוס הוי מצוה ברכה עצמו מברכין על כל כוס וכוס בפני עצמו, ו"כ הרמ"א (סק"א), ועיין בחק יעקב (סק"א) שהקשה על המג"א בזה דעל כרחק הטעם משום הפסק הוא וכו', ומסיק דהטעם של הט"ז ומג"א הוא בצירוף טעם הפסק ע"ש. וכן דעת רבינו דנקטינן כהפוסקים דהוי משום הפסק. וע"ע בנימוקי אר"ח שם.

יז. מובא בשע"ת (סימן קעה סק"א), וע"ע במג"א ריש הסימן.
יח. כמש"כ בשו"ת חכם צבי (סימן קיט) החזרת השנויה במשנתנו הוא הירק הנקרא בל"א שאלא"ט [הוא חסה], ובלשון ספרד סאלטי"ה, ויש בו הסימנין האמורים בגמרא (פסחים לט). ומפני שבארצות אשכנז אינו מצוי בזמן הפסח לא הורגלו לקחתו למרור ולוקחין הקריין הוא תמכא, ונפיק מיניה חורבה שאינם יכולים לאכול אפילו חצי זית מחמת חורפיה ומבטלין מצות מרור, ע"ל ע"ש. וכן החק יעקב (סק"ח) כתב - וכן שמעתי מלועז אחד שבארץ לועז שהמדינות חמות מצוי אצלם חזרת ביומי ניסן, והוא כפול ועב כמו מה שאנו קורין במדינות אלו הי"פ שלטי"ן, ואולקין אותו זה המין למרור, ע"כ. מובא בבאה"ט (סימן תעג סק"א). והוא עלי החסה וכמ"ש הרמב"ם בפירוש המשניות שם וברע"ב שם.

יט. כ"כ הרע"ב שם במשנה - ובעולשים. בערבי הנדב"י. ובעל"ז אנדיב"א. והערוך פירש שהוא ירק שקורין לו בלע"ז קרשפ"ל. וכן המג"א (סימן תעג סק"י) כתב - עולשין. קורב"ל, קרשפ"ל בלשון ערבי, אנדבי בלשון ספרד.

כ. הרמב"ם והרע"ב פירשו - תמכא, מין ממני עולשין אלא שהיא גדל בגנות. והתויר"ט מתמה על דבריהם וכתב - ואנו רגילים לפתרו לתמכא שהוא מה שקורין בל"א קר"ן, וכן הוא מפורסם בדברי האחרונים זלה"ה. ו"כ במג"א (סימן תעג סק"א) שהוא קר"ן, ובלשון אשכנז מעריט"ך. וע"ע בחק יעקב (סק"ח) מה שהאריך לבאר שמות הללו.

עטרת תפארת

עובדות וסיפורים מרבתינו זי"ע

אכילת הפסח גם בזמן הזה

בטלה, ויכולין לעשות כל הנ"ל, אף על פי כן מסורת לנו מאבותינו, שאל נבנה בית, ולא נקריב קרבן בזמן הגלות, כדי שלא יבואו מאמאי וימאמו המקדש, ויעבדו שם פסילים, כי את זה לעומת זה עשה אלהים (קהלת:ו) ואנו מייחלים ומצפים שיחזור המלכות לבעליה, ויבנה המקדש מעשי ידי הקב"ה, בית ראשון ושני יחזיר לנו מלך עליון, במהרה בימינו לא כביר, ומלך עליון ירחם. ובספרו מעשה אורג (מעשר עני פ"ג מ"ג) וז"ל: אבל מעיקר הדין יכולין לבנות מזבח בזמן הזה, ולהקריב עליו כל הקרבנות, ואז אולקין מעשר שני בירושלים, ואם לא מאימת המלכות, הייתי אני ראשון לעלות לירושלים לבנות מזבח ולהקריב כל הקרבנות.

בקונטרס כתבי"ש וז"ל: שמעתי כמה פעמים מכ"ק אמרו"ה הרה"ק רבי אברהם מרדכי מואלשיץ זלה"ה, שאמר שיוכל לומר זאת אפילו לפני ב"ד של מעלה, שפעם אחת כשהיה אצל זקני הגה"ק רבי יצחק יהודה חיאל מקאמרנא זי"ע, בליל א' דפסח, כאשר אמר אא"ז את הברכה על אכילת מצה, לא ראתי צורתה איזה רגעים, כי היתה הברכה בהתפשטות הגשמיזות לגמרי. (כתבי שם)

ועיין מש"כ רבינו בספרו אוצר החיים (ח"ב דף ר"ג) בענין הקרבת קרבנות בזמן הזה, וז"ל: אף שגם בזמן הזה יכולין להקריב קרבנות, אף בזמן שאין בית, כי קרושת המקדש לא

בעל הלב העברי הגה"ק רבי הלל מקאמריא זלה"ה, היה מעורר שצריכים להביא קרבן פסח במקום המקדש, וטומאה הותרה בציבור, והיה עולם התורה עוסק בענין זה. פעם אחת נכנס רבינו רבי יצחק יהודה חיאל מקאמרנא זי"ע לבית מדרשו, ושמע האך שהעולם שהיה שם בבית המדרש עוסק בענין זה, פתח רבינו ואמר מיך הייבט מען אויף, מען טראגט מיך אהין, און מען ברענגט מיך צוריק (אותי מונביהם ולוקחים אותי עד בית המקדש, ואח"כ מחזירים אותי למקומי) (שלשלח קאמרא דף ע"ו).

והוה שכתב ג"כ הרה"ק רבי שם מואלשיץ זלה"ה